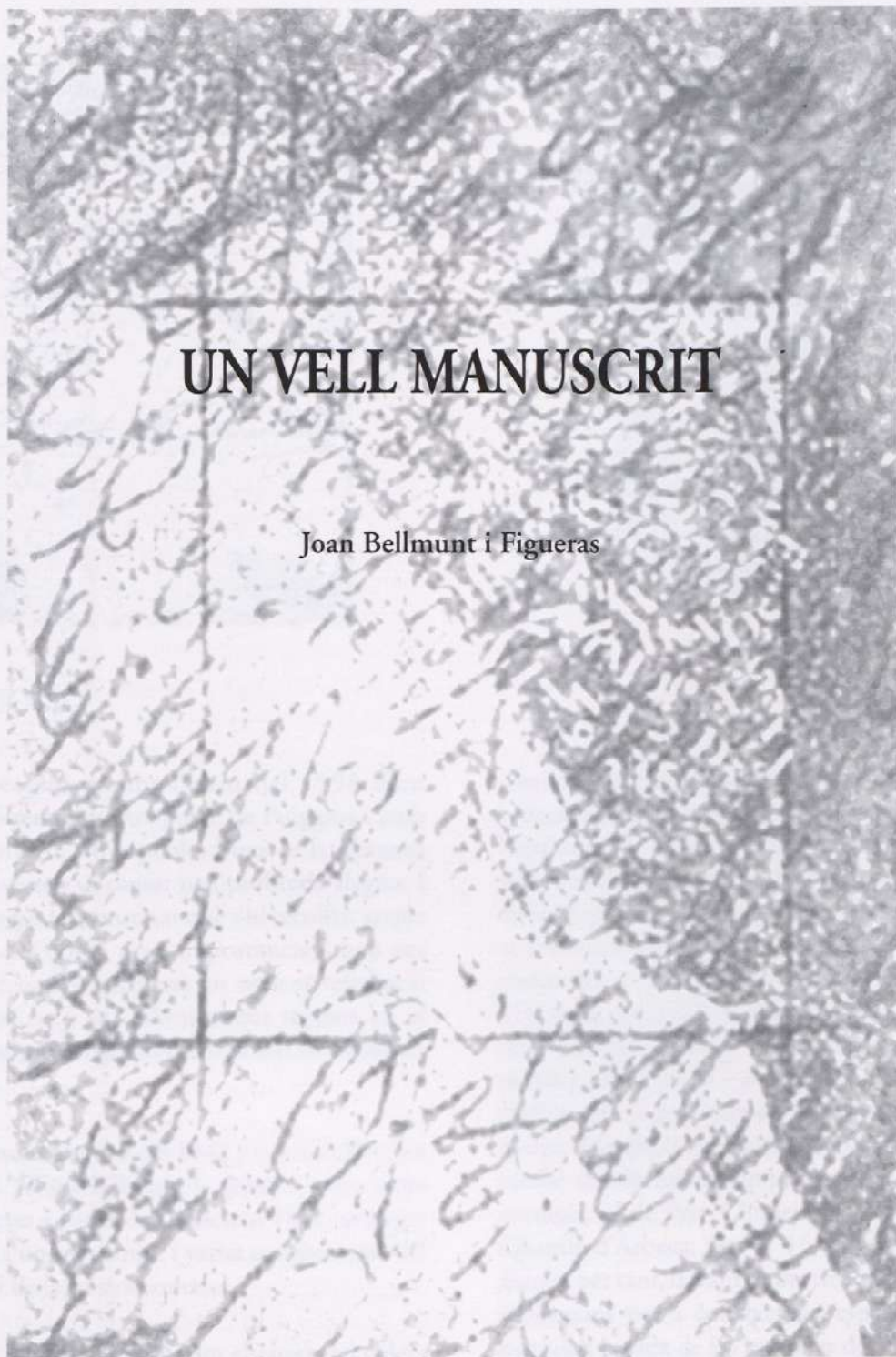

UN VELL MANUSCRIT

UN VELL MANUSCRIT

Joan Bellmunt i Figueras

INTRODUCCIÓ

La troballa del manuscrit de les Corts catalanes del 1289 és un dels documents més importants de la història de Catalunya.

Aquest manuscrit és el resultat de la recerca de Joan Bellmunt i Figueras.

Moltes gràcies

La troballa del manuscrit de les Corts catalanes del 1289 és un dels documents més importants de la història de Catalunya. Aquest manuscrit és el resultat de la recerca de Joan Bellmunt i Figueras. Moltes gràcies

Com a resultat de la recerca de Joan Bellmunt i Figueras, aquest manuscrit és el resultat de la recerca de Joan Bellmunt i Figueras.

UN VELL MANUSCRIT

Registre de Quinquages per los Mossos
en la Comarca de Puiggròs.

La familia per los Mossos de Soldada per la castiga
de los Mossos de Soldada a regular el mancomú a la par
de los Mossos de Soldada, q' ya en los diferentes
Mios del Rey: de este preoposito resulta q' amu-
lacion de los Mossos q' se g'ia en un any, los 2/10
nos q' la Comarca, por distribuir en esta forma: -

Juny	15 Pesos
July	17 00
Agost	2 00
Sept	14 00
Octubre	2 00
Noviembre	3 00
Diciembre	3 00
Agosto	14 00
Setiembre	14 00
Octubre	2 00
Noviembre	1 00
Diciembre	2 00

por 26 00 Pesos q' se la Comarca

INTRODUCCIÓ

La troballa casual durant l'estiu del 1998 d'un manuscrit referent al nostre poble de Puiggròs i amb referències també a altres pobles i fets de la comarca de les Garrigues em va causar una profunda alegria. I més quan vaig poder constatar què s'hi recollia, ja que eren unes dades d'una gran importància i que ens aclarien uns fets dels quals no en teníem referència documentada, tot i ser relativament recents en el concepte d'història, en què hom sol pensar en centenars d'anys enrere.

Aquest manuscrit arrenca del 1841 i el seu artífex fou el mestre Sr. Miquel Ricart i, gràcies a les seves anotacions, fetes a partir de l'esmentat 1841, avui ens obre la porta a un més ampli i variat coneixement del nostre poble i de la nostra comarca.

Abasta temes tan interessants com els atacs del còlera a la nostra terra el 1854 i el 1885-1886; de la pigota, el 1872; de la climatologia, amb els fenòmens que van tenir incidència directa en la vida del poble des del 1841 fins a l'acabament del segle XIX; els preus que regeixen per als mossos del 1841 en endavant, amb el

cost comparatiu que tenien camises, pantalons, sabates i altres elements necessaris en la vida del mosso o llogat; l'arribada de l'aigua del canal a Puiggròs i el que va representar per al poble el fet de no haver de dependre de la pluja per a tenir aigua; tot un seguit de miracles atribuïts als sants patrons i a la construcció de l'altar major; les visites pastorals del bisbe; la relació amb l'Havana, car un fill de Puiggròs fou armador i amb el seu vaixell feia comerç amb aquesta ciutat, de la qual portava cafè i cacau i on d'anada duia ametlles (ens explica que el preu era de 83 pessetes el sac de 100 quilos de galló, és a dir, de 0,83 cèntims el quilo), i també es relacionen capítols matrimonials, com per exemple, el de Pere Chimenos de Puiggròs i Cecília Queralt d'Arbeca, fets el 15 de setembre de 1872. Estem, per tant, davant d'una troballa que pot ser molt interessant per a conèixer un espai de temps de la història i la vida de les persones de la nostra terra.

Com a mostra, apporto unes pinzellades del que foren uns moments difícils per als nostres avantpassats, com foren l'arribada del còlera i de l'adversa climatologia.

El mèrit, però, no rau en el fet d'haver trobat el manuscrit, sinó en el mestre, Sr. Miquel Ricart, que el va escriure. El meu reconeixement públic i la meua gratitud vers ell, encara que només pugui ser a través del record.

PRIMER ATAC DEL CÒLERA, 1854

Fins a la troballa de l'actual manuscrit no teníem cap altra constància que Puiggròs es veié preocupat o afectat pel còlera, tret del cicle pestífer que va causar tants estralls entre el 1885 i el 1886. Ara sabem que, molt abans, el nostre poble va viure atemorit pel còlera (tot i que en el manuscrit no es reconeixen morts), que assotà aquestes contrades l'any 1854.

Una angoixa que es reproduí i s'incrementà el 1872, moment en què el nostre poble es veié afectat per la pigota, amb resultat de diverses morts.

Aquell llarg flagell que assotà aquestes terres i la nostra població va tenir a Puiggròs un desenllaç molt negatiu amb el còlera del 1885 i el 1886.

Així, doncs, les lletres escrites pel mestre Miquel Ricart a partir del 1841 ens posen al corrent de fets desconeguts (almenys documentalment, ja que de la pigota se'n parlava de paraula però sense cap dada ni referència concreta) i ens acosten a la dimensió d'un poble i unes persones angoixades davant una situació que no podien controlar ni deturar per cap mitjà. L'única sortida viable que llavors se'ls ofería era la d'acudir a la protecció del seu venerat patró.

Cal recordar que el còlera és una malaltia infecciosa aguda causada pel *Vibrio cholerae*, i que al segle XIX i a començaments del XX s'estengué del seu país d'origen, el delta del Ganges, a tot el món. L'home és l'única font de contagi i la transmissió és produïda per contagi directe o per l'aigua de beure, la llet o els aliments contaminats. El temps d'incubació del còlera és d'unes quantes hores a 3 dies, i la malaltia comença amb una diarrea que aviat és acompanyada de vòmits violents. Els malalts, o els sospitosos d'ésser-ho, s'han de sotmetre a un aïllament rigorós. El còlera arribà a la Península Ibèrica per primera vegada el 1833, a través de Portugal (els vectors foren els exiliats polonesos, que, des de llurs refugis belgues, anglesos o francesos, intervingueren en les lluites dinàstiques); de Porto passà a Vigo, i de l'Algarve a Extremadura i a Andalusia.

Poc després, el port de Barcelona (1834) esdevingué nucli d'una segona branca colèrica, mediterrània. Les xifres oficials, absolutament insuficients segons Lluís Comenge, donen 102.500 morts i 500.000 atacats en aquella primera embranzida (1833-1835). La segona envestida del còlera començà també pel port de Vigo (novembre del 1853) i pel de Barcelona (juliol del 1854), i va produir 236.774 morts i 889.189 malalts. Va durar fins al novembre del 1856.

Aquesta malaltia va afectar notablement les nostres terres. El manuscrit, tot i les limitacions de comunicació d'aquells temps, és explícit i fidel en la seva descripció, i ara, quasi cent cinquanta anys després, constatem com la descripció històrica s'ajusta fil per randa al que realment va succeir a nivell d'afectar poblacions.

Coneguem què diu el document escrit a Puiggròs el 12 de novembre del 1854: «Fue un año de muy grandes enfermedades llamado el Cólera Morbo. Empezo en Barcelona esta enfermedad que fuera a los primeros de agosto de dicho año (veiem com històricament s'ajusta de ple al que realment va succeir, ja que avui sabem que va començar a Barcelona a finals de juliol del 1854, tot i que el manuscrit escrit a Puiggròs, un poble sense comunicació ni mitjans d'informació directes, ho situa en els primers dies d'agost i en el mateix indret de la capital comtal, és a dir, total rigorositat en les dades), y murieron muchas personas y después se estendió por Urgell, Lerida, las Borjas, Juneda, Miralcamp, Arbeca, la Floresta y Omellons. Y todos los pueblos invocaron a su patrón haciendo una gran fiesta á todos los pueblos.

En este pueblo se invocó al Glorioso Patrón Nuestro S. Roque y al SS. Sacramento por siempre sea Alabado».

A continuació, fa la descripció de com s'havia dut a terme l'esmentada invocació de protecció. Diu:

«Esta fiesta la vamos acer el dia 9 de Setiembre de dicho año y pregamos nueve dias con Jesús Sacramentado, y el dia 6 de octubre tambien vamos acer gran fiesta con misa de cuatro y sermon dando gracias a Dios y á nuestro Patron por habernos guardado de tantas tribulaciones y trabajos y por la intercesion del Glorioso nuestro Santo hemos salido libres de este contagio sin haber muerto ninguno ni estar enfermo en todo este tiempo.

Firmo esta verdad en Puiggros á los 12 de Noviembre de 1854. Pedro Chimenos».

Així, doncs, hem de creure que Puiggròs no es veié afectat en aquell embat del còlera, la qual cosa els avantpassats van atribuir a la protecció del patró, Sant Roc.

EL FLAGELL DELS ANYS 1885-1886

No trobem referència a la nova invasió del 1865, dins de la quarta pandèmia europea, la qual fou menys mortífera i extensa que les primeres. La del 1885, amb 120.254 morts i 340.000 atacats, afectà especialment la part oriental de la Península, i afectà de ple la nostra terra i el nostre poble. Pocs en quedaren —de pobles— on l'epidèmia no fes estralls.

Aquell any 1885 Puiggròs sofrí 9 defuncions, algunes a causa de l'epidèmia, i totes les cases es van veure afectades per la pesta, que així era coneguda. Caigueren persones de totes les edats i els malalts augmentaren a les cases.

Davant aquest estrall tan fort, el consistori es posà en contacte amb el governador civil per fer-lo partícip del greu problema. El governador va contestar que ja n'estava assabentat, i que Puiggròs no era l'únic poble afectat per la pesta, sinó que pràcticament n'estaven afectats tots els pobles, i que ja es feia tot el possible per remeiar aquesta greu circumstància. En arribar l'any 1886 encara s'agreuà més la situació i durant aquest any moriren a Puiggròs un total de 16 persones (en un cens d'uns dos-cents i escaig habitants representa que morí quasi el vuit per cent de població), i la quasi totalitat, del còlera. El mes de novembre van morir-ne 5. Aquell mateix mes el consistori celebrà una sessió, a la qual donaren el qualificatiu d'«extraordinària», i s'hi acordà que, davant de la situació del poble, s'havien de prendre moltes precaucions, entre les quals cal destacar:

- Que la roba que hagin portat els malalts colèrics, si han mort, sigui cremada.
- Que es procuri evitar els contactes de les persones sanes amb les afectades i els seus familiars.
- Que tan aviat com mori un malalt s'ha d'evacuar de casa i s'ha de desinfectar el carro en el mateix moment.
- Que no es tocan les campanes mentre duri la pesta, i que quan es porti el viàtic es toqui la campaneta petita

(això era per evitar que els malalts, en sentir tocar les campanes, ja sigui a viàtic o a morts, sabessin el nombre de persones malaltes o que s'havien mort, ja que, en no tocar les campanes, no n'eren sabedors).

- Que tothom que voluntàriament ho vulgui pot ajudar els necessitats.

Aquest és el resum, a grans trets, d'aquella reunió, en la qual es demanà que tothom complís estrictament les normes.

Més endavant, hi ha una nova reunió, en la qual el consistori, juntament amb el capellà encarregat de la parròquia, mossèn Antoni Gelonch Gaspà, que moriria als tres anys d'aquests fets, concretament el 15 de juliol de 1889, i que es troba enterrat al fossar de Puiggròs, en el panteó aixecat per a les seves despulles i que fou 40 anys rector del poble, decideixen invocar la protecció celestial per fer fora aquell estrall. Tot el poble ja havia implorat repetidament la guarició a través de la pregària, de l'oració. Per això, i ja de comú acord entre la població, però per fer-ho de manera oficial i solemne, el consistori, reunit en sessió extraordinària, decideix:

«Fer vot a Sant Roc per demanar-li el guariment de la població, en aquesta maleïda pesta que ens assota i ens mata, i prometent solemnement que si el poble es guareix de pesta, en gratitud, el poble de Puiggròs farà sempre festa a perpetuïtat, un dia a l'any, en honor del sant, fent processó solemne i ningú del poble treballarà».

Acabada la sessió, s'escriví l'acta perquè constés l'acord i, a continuació, el poble sencer s'aplegà a l'església —excepte els malalts—, per iniciar una solemne processó per tot el poble, portant la imatge de Sant Roc; molts malalts, fent els majors esforços, sortien als balcons i finestres mentre passava la processó, invocant la protecció del sant amb cants i llàgrimes.

Si fins aquí hem fet un recull històric dels fets, no podem acabar sense fer esment d'una creença popular del poble —que tota la gent gran coneix bé i que han estat ells qui ens l'han contat—, que diu que un home, mentre es feia l'esmentada processó, anà a caçar fent un xic de burla i, segons la tradició, l'endemà aquell home morí del còlera i la resta de malalts del poble quedaren tots guarits.

Però tornant als fets històrics, aquest és el motiu pel qual el poble de Puiggròs va votar Sant Roc, perquè en

la pesta acudí a la fe i féu vot a Sant Roc per tal que els guarís, prometent festa a perpetuïtat si el poble es guaria.

Tal vegada ens caldria recuperar la tradició i ser fidels a les promeses dels nostres avantpassats.

Al Llibre de Defuncions de la parròquia, trobem la relació dels que moriren en aquella època, i que són:

El 1885

17-1-85: Paula Fontova i Mata.....	70 anys
18-1-85: Josep Bellmunt i Queralt.....	70 anys
20-4-85: Josep Gelonch i Gaspa.....	65 anys
22-8-85: Raimunda Chimenos i Simó..	1 any i 3 mesos
31-8-85: Antònia Chimenos i Bellmunt.....	77 anys
19-9-85: Josep Cabau i Romeu.....	50 anys
22-9-85: Salvador Capdevila i Queralt.....	6 anys
16-10-85: Francisco Queral Mònico.....	73 anys
10-11-85: Raimunda Baiget i Fontova.....	32 anys

El 1886, com ja hem dit, la cosa s'incrementà fortament, i els que moren aquest any són:

17- 2-86: El fill del matrimoni Antoni Chimenos i Antònia Gelonch que tenia.....	7 dies
7- 3-86: Antonio Chimenos i Font.....	73 anys
5- 6-86: Joan Borrell i Farré.....	42 anys
13-6-86: Rosa Chimenos Satorra.....	54 anys
29-7-86: M. Concepció Carulla Cabau.....	9 mesos
13-8-86: Antoni Ramon Chimenos Bellmunt....	2 anys
6-9-86: Maria Satorra Queralt.....	77 anys
15-10-86: Raimunda Tarròs Cabau.....	3 anys
2-11-86: Llorenç Gelonh Fonte.....	4 mesos
5-11-86: Francisca Giné i Cabau.....	22 anys
18-11-86: Felícia Capdevila i Queralt.....	8 mesos
15-11-86: Prudenci Munné i Sumalla.....	2 anys
30-11-86: Teresa Chimenos Morlans.....	20 anys
4-12-86: Ramon Vallverdú i Cabau.....	42 anys
7-12-86: Raimunda Vallverdú i Ruera.....	2 anys
31-12-86: Rosa Tarròs i Pallicé.....	84 anys

Com es pot veure, setze persones moriren aquell any, i el mes amb més defuncions fou el novembre, amb cinc. N'hi havia per passar veritable temor.

LA PIGOTA DEL 1872

Aquesta també és una aportació de gran interès perquè havíem sentit parlar del còlera dels anys 1885 i 1886, però ja no entrava en el record l'assot que la pigota va fer al nostre poble el 1872.

Cal clarificar que pigota equival a verola, i pigota cristal·lina, a varicel·la. De la verola, ens diu la *Gran Enciclopèdia Catalana*, que és una malaltia infectivocontagiosa i epidèmica, causada per *Poxvirus variolae* i caracteritzada per un període d'incubació de 12 dies, asimptomàtics, seguit d'un període prodròmic de començament sobtat amb febre alta, cefalàlgies, vòmits, convulsions, raquiàlgies, dispnea, taquicàrdia i erupció prèvia en les zones de flexió. Aquest període, de tres dies de duració, és seguit de l'aparició de l'exantema, després d'una millora de tota la simptomatologia. L'exantema verolós, de predomini centrífug i monocíclic, evoluciona en forma de màcules, pàpules i vesícules umbilicades; al cinquè dia, reapareix la febre i les vesícules es transformen en pústules que, en dessecar-se, resten en formes de crostes que deixen una cicatriu permanent. És una malaltia en què cal fer quarantena, és de declaració, i no té cap tractament específic; té una gran importància la profilaxi, en forma de vacunació obligatòria. La vacunació, per escarificació, efectuada als voltants dels primers anys i seguida de revacunacions, fins als 20-22 anys, deixa immunitat per a tota la vida. L'any 1979, l'Organització Mundial de la Salut n'anuncià l'eradicació a tot el món.

Però en aquells moments no era pas eradicada, i els estralls que féu a Puiggròs es recullen amb la següent explicació:

«Els primers dies del mes de gener de 1872 fou apoderat aquest poble d'una gran 'Pigota' la qual féu molts estragos que moriren 3 de cal Cabau, 1 de cal Panra i 1 de cal Jeroni i a més hi havia més de 60 persones malaltes i tinguen el poble tan gran tristesa acordaren lo poble de acudir al nostre Patró Sant Roc prometent-li fer una festa en lo dia 3 de febrer del mateix any.

La festa se va fer en aquest dia però no hi va poder haver la música per una gran pluja que va fer i els músics se espantaren de sortir de Lleida i se aplaçà aquesta festa fins lo dia 16 d'agost, lo dia del mateix sant, i se va fer una gran festa amb música en la Iglesia i en la professó. Los músics eren 12 i Sant Roc fou passejat

per tots los carrers d'aquest poble i immediatament que se va fer aquesta prometença quedà lo mateix dia lo poble sens ningun malalt i se recobrà la salut al moment.

Firmo aquesta veritat per haver-la vist i tocat

Pere Chimenos»

CLIMATOLOGIA

Gràcies al seguiment que es fa en l'esmentat manuscrit dels fets climatològics que considera importants o destacables, ens assabentem avui d'alguns fenòmens dels quals no tenfem constància, i que en ser d'àmbit més o menys local no eren coneguts, mentre que altres, en afectar zones més àmplies o fins i tot Catalunya en general, foren més divulgats, com és el cas de l'aiguat de Santa Tecla el 1874, el qual també es recull en el manuscrit i ens fa aportacions ben clarificadores per entendre què representà en aquells moments un fet tan puntual i catastròfic. Coneguem el que es recull en el llibre de Pere Chimenos iniciat el 1841.

Les anotacions, a mesura que succeeixen els fets i conjuntament amb els altres fets, s'anoten correlativament, anant seguint el manuscrit. Nosaltres, però, les recollim cronològicament totes en el mateix context i sota la nominació que hi fa referència.

En aquest apartat climatològic, comença fent recordança que les acaballes del segle XVIII i l'inici del segle XIX van ser de molta duresa per a la gent de la nostra terra, i d'una manera especial per a la gent de Puiggròs, ja que la negativa climatologia va portar a situacions extremes. Des de les acaballes de l'anterior segle i l'inici del XIX, la sequera deixava caure el seu flagell amb força i, a més, entre el 1803 i el 1804, les temperatures hivernals foren tan fredes que van matar els olivers.

La gent vivia en una situació realment penosa i de mera subsistència, fins al punt que un dels que més misèria passava era el capellà, el qual, amb data 15 de gener de 1805, féu una carta a Lleida per comunicar el fet. Una carta que encara es guarda i que hem tingut a les mans per consultar-la i que és la que ens ha assabentat d'aquella nefasta situació.

El rector, que es deia Francisco Blanc, en la data abans esmentada, diu en la seva carta que, davant les males collites i l'arrencament d'olivers a causa de la mortaldat provocada pel fred, tota la gent del poble passà moltes

privacions, amb la qual cosa es féu difícil de fer front als delmes que llavors havien de donar a l'Església, que són dues quarteres de blat i la mateixa quantitat d'ordi per casa.

Continua en la missiva que té dificultats per viure i demana al bisbe que manifesti la seva bondat i mani al senyor canonge, administrador de la sagristia, que no molesti el capellà de Puiggròs demanant-li que faci efectius els delmes de gra per al capítol, ja que no en disposa.

Amb data de 21 de febrer del mateix any 1805 trobem la carta en què se li condonen els deutes que té pendants, des de la seva arribada fins ara, davant l'exposició que fa de la situació; això no obstant, el Capítol li demana que, en senyal de bona voluntat, serà bo que pagui una quartera de blat.

En rebre la condonació, el rector es compromet a pagar, de la collita del 1805, l'esmentada quartera. Però, segons posteriors documents, l'any 1805 també va ser tanta la sequera que no es recollí gens de gra, fet que va obligar el rector a escriure una nova carta adreçada a la superioritat del capítol lleidatà.

«El dia 24 d'abril (en no posar any suposem que és d'aquell mateix any d'obertura del manuscrit, 1841, ja que en les anotacions posteriors s'anota l'any en què es produeix el fet) va fer un fred tan fort que matà totes les vinyes.

- L'any 1854 el fred del mes d'abril no va deixar res, va matar-ho tot.

- El dia 16 d'agost de 1856, festa de Sant Roc, hi hagué tres tronades molt fortes. La pedregada afectà Puiggròs, Arbeca i les Borges. A Puiggròs, per sort, poca cosa, però algunes pedres foren tan grans que una hora i quart després de la tempesta van trobar dues pedres que, al pesar-les, feien set unces de romana.»

Nota pròpia: A Catalunya, una unça equival a 33'33 grams, de manera que 3 unces fan 100 grams. Així, 6 unces representarien 200 grams i, com que pesaven set unces de romana, estem davant d'una pedregada que va deixar anar pedres que una hora i quart més tard pesaven encara 233 grams és a dir, quasi un quart de quilo.

«- El dia 1 de maig de l'any 1857 el fred va matar la vinya.

- El dia 15 de juny de 1857 fa una gran pedregada, que va malmetre els sembrats i les vinyes.

—El dia 21 de juliol de 1859 va fer una gran pedregada que va agafar tot el terme, vinya i oliveres. A la vinya li va fer molt mal, ja que no li va deixar res, i foren molts els pobles que va agafar.

—El dia 22 de juliol del mateix any 1859, tornà a pedregar per dues vegades a la tarda del mateix dia i ho va acabar de xafar tot.

Va baixar rubinada grossa per Pinell i pel fondo del Pou i també va atrapar moltes batudes, que gairebé totes es van podrir de tanta aigua que va caure aquella tarda; tota la tarda es va fer una broma i després l'altra seguida, plovent i pedregant tota la tarda.

—El 21 de juliol de l'any 1860 va fer una gran pluja i una mica de calamarsa i pedra.

Era la una de la tarda quan caigué molta aigua. Prop de les tres de la tarda tornà a ploure. També va caure una gran pluja, amb calamarsa i alguna pedra. No va fer gaire mal a la vinya i als oliveres, però caigué moltíssima aigua en aquell dia, que baixà una gran rubinada pel fondo les Vinyes, pel fondo del Terrafort, pel fondo del Pou i pel de Pinell i atrapà moltes batudes que tot just si va començar a tocar.

—El dia 22 de juliol del mateix any 1860 tornà a ploure prop de les quatre de la tarda i també va fer un bon patac d'aigua i calamarsa.

—El dia 16 de setembre de 1860 (diu el manuscrit): “mos havem apuntat a la Confraria de Santa Bàrbara tots los de casa, vius i morts”.

Nota pròpia: El fet que anoti en el manuscrit aquesta inscripció, tot just en parlar del temps, ens dóna a entendre que la intenció i la creença és que, en formar part d'aquesta confraria dedicada a Santa Bàrbara, aquesta els guardarà de llamps i tempestes, ja que aquesta santa n'és la patrona (“Sant Lluc, Sant Marc, Santa Creu, Santa Bàrbara no mos deixeu”). Així mateix, ens assabentà d'una confraria que va existir a Puiggròs i de la qual no en teníem cap coneixença.

«—El dia 7 de maig de 1861 va fer un gran fred, que matà moltes vinyes pels fondos i agafà molts pobles.

—El dia 24 de juliol de l'any 1862 es va fer una broma cap a la posta de sol que se va fer molt prompte i va fer una gran ventada, que trencà molts oliveres i ametllers i arrencà ametllers des de l'arrel i fent molts danys en tot el que agafà. També va pedregar i va fer molt mal

en tots els llocs on va tocar. Afectà les partides de los Pinells i Masos.»

Nota pròpia: Davant del fenomen que ens explica l'arrencament d'ametllers des de l'arrel produït pel fort vent de la broma, com també d'oliveres, hem de considerar que allò que es va produir fou el que avui tothom coneix com a tornado, i que llavors només es considerà com un fort vent. Una data a tenir en compte per part dels meteoròlegs per al seu arxivament.

«—El dia 12 de juny de 1866 va fer una gran pedregada que va fer molt mal als sembrats que no estaven segats, i afectà tot el terme.

—El dia 13 del mateix mes tornà a ploure molt per la part de Pinell i tota aquella partida.»

LA CREU TRENCADA

«—El dia 20 de gener de 1868, festa de Sant Sebastià, a la tarda va començar a posar-se negre a causa d'una gran borrascada com si fos a l'estiu. Es posà tan negre que semblava que era de nit. Les bromes es cargolaven i el vent bufava arrencant-ho tot, ho aixecava com si fossin palles. Tanta va ser la força del vent que va arrencar arbres i teulats de cases, i fins i tot va tirar a terra i va trencar la creu de terme gòtica d'aquest poble (Pere Chimenos i Solé).»

Nota pròpia: En un breu espai de temps, sis anys, es produeix un altre fenomen de *tornado*, amb la diferència que un es produeix al juliol, temps més propens a aquests fenòmens, mentre que aquest es produeix per Sant Sebastià, el 20 de gener, un temps no habitual per a la seva formació tempestuosa. Dada interessant per als arxius de meteorologia.

MORT DELS OLIVERES

«—Des del dia 22 de gener de 1870 fins al dia 30 del mateix mes i any, hi hagué la gran mortaldat dels oliveres d'aquestes terres per causa del fred. Començà a nevar el dia 22 de gener de 1870 i es giraven uns grans freds molt forts i també s'hi posà la boira dos o tres dies i va matar tots els oliveres i quedaren vius els ametllers i presseguers (Pere Chimenos).

—La nit del 22 al 23 de setembre de 1874, vigília de Santa Tecla, a la una de la nit, començà a oir-se el

terrabastall dels trons i tot seguit es posà a ploure amb molta fúria. La pluja va mantenir-se torrencial fins a les sis de la matinada. Van caure moltes tanques de tàpia de corrals i tothom va anar a l'església a fer pregària perquè acabés aquell "diluvi universal".»

Nota pròpia: Avui sabem que aquell famós aiguat, denominat de Santa Tecla, va afectar tot Catalunya i va donar una precipitació de 350 litres per metre quadrat en cinc hores. Va causar 570 morts i molts ferits, a més de quedar enderrocades més de 700 cases, encara que, sortosament, a Puiggròs no es van produir víctimes. La Floresta fou un dels pobles més afectats.

Com a exemple, i perquè hom es faci una idea del que allò representà, transcrivim el que deia l'arxiver municipal de Tàrraga, senyor Josep M. de Segarra, referent a la riuada de l'Ondara en aquest dia:

«De l'hort d'en Rosell s'endugué l'edifici, ofegant l'hortolà, la seva dona i els tres fills que tenien.

«De l'hort d'en Terés s'ofegaren Pere Castelló, la seva dona, tres fills i un mosso.

De l'hort del Sargaire moriren les tres persones que allí hi havia.

Del molí del Bernís, el moliner Manuel Grau va veure com morien i després s'enduia l'aigua la seva dona i tres fills. En el raval de Sant Agustí foren 40 les persones ofegades.

Per enderrocament d'una casa moriren i després s'endugué l'aigua Francesc Perelló (Masdeu), Maria Vallès, muller de Ramon Roig (Gravat), cinc fills d'aquest i la madrastra d'en Perelló.

A la casa d'Antoni Escribà (l'Alcaldet), es reuniren 19 persones. De les 19 persones en moriren 17.»

Creiem que és prou significativa aquesta petita aportació per explicar una part del que va succeir a Tàrraga i entendre la magnitud d'aquella catàstrofe, ben a prop del nostre poble, el qual, també cal dir-ho, va quedar aïllat pel costat de les Borges i pel de Miralcamp, ja que les fondalades es convertiren en veritables torrents d'aigua arrasadora.